

Anne Richter

Braća

“Brini se o ocu”, prošaptala je Ruth, “ja živim predaleko i ne mogu.”

Nekoliko je puta vrhom cipele lupila zemlju kao da nešto s nje želi maknuti. Neodlučna treba li ostati uz brata, gledala je njegovo lice iz profila, djelovalo je kao lice zgodnog nepoznatog muškarca, na kojemu bi, da se nasmijao, možda primijetila nešto poznato. Fred je kimnuo odvrativši pogled. Izgledao je kao da je posljednjih godina ostario.

Bio je vrlo vedar dan, sa skoro ljetnim nebom, u daljini su se ocrtavala tamna stabla crnogorice, šume, koje su zimi djelovale kao iz bajke, a sada u proljeće, Ruth je vidjela vrhove jedne uz druge, male strijele u nebo. Dolje, iza ograde groblja, rasao je korov i divlje cvijeće, žuto, ljubičasto i svijetloružičasto.

Ožalošćeni su u međuvremenu napustili nisku dvoranu za ispraćaj i okupili se u grupicama s obje strane nepopločanog puta, koji je vodio od izlaza dvorane do kapije groblja. Pred kapijom jedan od zaposlenika pogrebnog poduzeća otvorio je stražnja vrata automobila, bio je snažan i blijed i rukavom sakoa brisao si je čelo i vrat. Drugi je stavio urnu u automobil, otišao do suvozačeva sjedala, prvi je zalupio vratima, nitko se od ožalošćenih nije okrenuo.

Otkad je Ruth pred više godina odselila iz Tübingena, vidala bi Freda povremeno za Božić i uz večeru na Badnjak s priličnom nelagodom izmijenila nekoliko riječi s njim.

Zadnji put su se sreli na istome mjestu kao i danas, pred pola godine, na sprovodu njihove bake. Kao i danas, i tada je nakon ispraćaja pogrebno vozilo, koje je stajalo pred kapijom, vozilo ispred njih u smjeru drugog groblja na izlazu iz maloga grada, gdje se urna trebala položiti.

Ruth je prošla pokraj Freda, njihova oca i žene njihova ujaka prema kapiji i uputila se prema autu. Na balkonima stambenih zgrada cvjetale su crvene pelargonije i žute maćuhice blistajući na pročeljima. S desne strane primijetila je malu bezninsku crpku, koju nije zamijetila u studenome kada je bio snijeg, premda je hodala istom ulicom, jedinom većom ulicom u mjestu, ulicom, koja ne samo da je vodila u sljedeće mjesto

nego je povezivala sva mjesta te poluplaninske regije. To je bio kraj njezine bake, oca i ujka, otac je otišao, mlađi je brat Uwe ostao. Živio je najprije malo dalje u selu, pa je potražio posao u gradiću, u koji se moglo stići autobusom za manje od pola sata i na brzinu se oženio; njegova žena je dobila sina, Steffena, i ostavila Uwea malo poslije toga kako bi preselila u Zapadnu Njemačku.

Poslije je oženio Luise iz jednog drugog sela iz okolice. Otprilike u to vrijeme majka se rastala od oca.

U godinama, u kojima je Uwe živio sam sa svojim sinom, povremeno je posjećivao brata, i za tih posjeta spavao bi u dječjoj sobi, u Fredovom ili Ruthinom krevetu što se Ruth naknadno činilo ogavnim. Njezina spavaćica – dječja spavaćica, isprana, neispeglana –, njegovo alkoholno isparavanje, njezina mučnina i uvjerenje da je nemoguće proći u mraku uz njegov krevet do prozora i otvoriti ga, njezin strah i njegovo hrkanje, koje je često slušala minutama očekivajući dovoljno dugi trenutak prekida kako bi ponovo zaspala – sve joj je to prolazilo glavom dok je hodala preko do drugog groblja.

Kada je došla do ulaza prošla je kroz kapiju i poletno krenula prema bakinom grobu, na čijem je nadgrobnom kamenu već bilo ugravirano stričevo ime.

*

Prošlo je sigurno oko dvadeset godina od večeri u studenome. Prije negoli je Ruth otišla na spavanje, pogledala je muškarce za stolom u dnevnom boravku. Pred njezinim ocem, koji je inače rijetko pio pivo, stajale su dvije prazne boce, na Uweinoj strani pet. Otac je sjedio nagnut prema naprijed i smijao se, Ruth je od Uwea vidjela samo zatiljak, nekoliko sijedih, znoj na mesnatome vratu, pramenove kose koji su djelovali kao zalijepljeni. Otac je pomilovao Uwea po podlaktici i pričao mu nešto o nekoj ukradenoj pločici čokolade, koju je s njime podijelio, na nekom obronku u rano proljeće, sjeća li se toga? Uwe se smijao: pozlilo mu je kada je vidio kako mu se majka približava preko polja, uplašeno je gledao njezine prste, čvrstu, grubu kožu. Takva majka, čisti pakao. Otac je povukao ruku i oštro odgovorio: “Takvo što se ne govori.”

Ruth je već spavala kada je začula mrmljanje, poznate zvukove očeva bijesa, pomiješane s njoj nepoznatim kratkim, glasnim rečenicama. Fredov krevet bio je prazan, ali znala je

da ove noći spava u roditeljskoj sobi. Osluškiavala je glasove i pokušavala razumijeti riječi. Jasniji, zvučniji zvukovi su odjeknuli, krik, drugi. Izašla je iz kreveta i stisla se uz vrata. Vidjela je pjenu na stolu, mrlje koje se šire, oštar vrat boce, smeđe krhotine, dugačku raspornu ranu na stričevu obrazu, koji je mirno i neprisutno stajao nasred sobe i pritiskao pod lijevu stranu brade maramicu koja se sve više natapala, sve dok krv na kraju nije počela kapati na pod. Uwe se trudio uhvatiti krv u dlanove. Kada si je nehotice prošao preko obraza, razmazao ju je po koži i tada se tek Ruth zapitala kako to da se ne pomiče, da ne ide u kupaonicu, kako to da šuti umjesto da pozove liječnika. U prostoriji se osjetio zadržak piva, otac je nepomično sjedio za stolom.

Onda ju je netko zgrabio za ruku želeći je maknuti. Mama, pomislila je, ali bio je to Fred. Stavio joj je dlanove kao zavoje preko očiju i polako je povukao natrag sa vrata. Kada je maknuo dlanove, otac je zaronio svoje lice u krhotine.

*

Kršan zaposlenik pogrebnog poduzeća čučnuo je i postavio urnu u malu kvadratnu udubinu. Njegove blijede ruke bile su zimus plavocrvene nijanse. Dok se uspravljao i prekrižio ruke iza leđa, pogled mu se zaustavio na obje urne.

Ožalošćeni, okupljeni u krug oko groba, počeli su se raspoređivati jedni iza drugih. Ruth je stala na kraj reda. Gledala je kako ostali, jedan za drugim, dolaze pred grob i zadržavaju se ondje nekoliko sekundi. Dvije osobe stajale su između nje i njezina oca. Kada je prišao grobu i pogledao dolje, prvo su mu počele drhtati ruke zatim čitavo tijelo. Sporo zarastajuće rane, pa ožiljci na licu. Očajničko hihotanje na telefon nekoliko tjedana nakon svađe, kada je rekao bratu, ja sam izgubio obraz, a ti? I mjesecima poslije, mjesecima u kojima se pojačavala njegova razdražljivost, Uwein nenadani posjet, čijega mu je posljednjeg dana otac ponovo bojažljivo stavio ruku na podlakticu, primjedba, koja je Ruth tada živcirala.

Ruth je, premda nikada nije molila, ruke skupila, stisnula dlanove jedan uz drugi i pratila istovremeno očeve pokreta. Bojala se da će on izgubiti prisebnost, ali nakon što je nekoliko trenutaka tako stajao, nijem i kao da ne zna što bi dalje, zgrabio je lopatu, držao je kratko u zraku, zarinuo je u kantu sa zemljom i zgrabio malo te bacio zemlju u grob.

Iako je Ruth vidjela njegovo lice samo iz profila, kao maločas i Fredovo, na njemu se jasno očitavao izraz beskorisnosti da se pitala kako je očevo lice nakon pomirenja ponovo uspjele postati glatko, no ipak se činilo da su naknadne geste nepotrebne.

Druga kanta visjela je na tamnoj metalnoj poluzi pokraj one sa zemljom. Otac se sagnuo, zagrabio duboko u vodu sa svježim ružinim laticama u bojama i posipao šaku latica po lijesu. Dok je odlazio spuštene glave na kraj reda, Fred je izašao iz gomile, prišao mu i zagrlio ga, ne privivši ga sebi. Ruth je iznenada pomislila kako su obojica, jednom, na trenutak, imala istu tamnu boju kose.

Mnogo ranije, u doba stričevih posjeta, Fred je imao plavu kosu, a ona kratku i bila je visoka za svoje godine, ali ipak dosta manja od njega. Pobjeđivao ju je u skijaškom trčanju, u šahu i u stolnom tenisu, koji su povremeno znali igrati u ljetnim kampovima, jednom i kod kuće, kada su roditelji preuređivali mali četverosobni stan i postavili jedaći stol na sredinu dječje sobe jer je dnevni boravak bio svježe oličen. Pod je bio prekriven starim novinama i plastičnim najlonima, kante s bojom i kistovima bili su novi i jedini inventar prostorije, čija su staklena vrata gotovo neprestano bila otvorena tako da je miris boje ispunjavao cijeli stan.

Isprva je stol beskorisno stajao u sobi, ali onda je Fred jednoga dana našao dva reketa u svome ormaru s igračkama, iscrtao bijelom kredom po sredini crtu i zapovijednim tonom, s rukom u zraku, označio visinu ispod koje loptica nikako ne smije ići. Bacio je Ruth jedan reket. Počeli su igrati, a Fred je određivao kada bi loptica sigurno otišla u mrežu dok se Ruth silno trudila odgovarati na precizne i snažne udarce. Osjećala je da joj se ruka ukočila, usta presušila, no ipak je osjećala i čudnu energiju i želju za borbom.

Nakon treće partije Fred joj se pobjednički cerio, odgurnuo se objema rukama od stola pa sjeo. Bacio je reket u zrak, on se okrenuo te ga je ponovo uhvatio; Ruth je stajala na svojoj strani i nekoliko puta rubom reketa udarila o drveni stol. Udarci su postajali ritmični i sve glasniji.

“Prekini, to je moj reket!”, rekao je Fred.

Ruth ga je gledala, sada je ona slavila. Udarala je neku pjesmu, naizgled veselu, marširala između ormara, kreveta i nepospremljenih igračaka, Fredovih autića, slagalica i plišanih životinja, njihovih zajedničkih šahovskih figura, koje su razbacane ležale na podu,

pomiješane crne i bijele, neke pod stolom, druge između njihovih napola izgaženih bojanki. Mijenjala je ton, prednja strana, rub, okreće reket i pušta ga da se odbija od stola. U sekundi joj je istrgnut iz ruke, glazba u glavi je prekinuta, a Fred ju je rubom reketa udario u rebra. Lecnula se, savinula, od bola je posegnula za reketom, nakratko su ga oboje vukli, ali kao i uvijek Fred je bio jači i pobjegao je s oba reketa kroz hodnik i dnevni boravak, brzo zatvorio za sobom staklena vrata i tijelom ih gurao iznutra. Ruth se zaletila iz hodnika na vrata, spuštajući kvaku prema dolje. "Otvori vrata!", vikala je dok je Fredov smijeh odzvanjao hodnikom. Okrenuo se i stražnjicom trljao po staklu, smijući se bez prestanka na što je Ruth ljutito podigla bosu nogu i udarila u staklo. Fred je na trenutak ustuknuo i kratko urliknuo, onda je otvorio vrata i sagnuo se do Ruth, koja je pala na pod i prstima obgrlila stopalo. Fred ju je podignuo, "U kupaonu, brzo!", i "Donijet ću ti okrajak kruha, moraš ga pojesti kako bi se krv obnovila!"

Krv je ostavila tanki, vidljivi trag kada je Ruth na jednoj nozi doskakutala do kupaonice gdje je sjela na rub kade. Pod nogom joj se stvorila lokvica.

Ruth je ostala mirno sjediti dok Fred nije ušao i zadigao joj hlače trenerke do iznad koljena. Postavila je nogu tako da je petom pritiskala dno kade, dok su joj prsti stršali prema stropu.

Prema odvodu je tekao potočić, Ruth se rukama držala za rub kade i mislila na roditelje. Osjetila je kako joj Fred lagano odmiče ruku s ruba, nešto joj stavlja u nju i vodi joj ruku do usta, ponovo je čula: "...da se krv obnovi!" i zagrizla je u komad kruha, koji je bio tvrd i žilav i zato sve slađi što ga je duže žvakala. Žvakala je i žvakala dok joj je Fred tušem ispirao nogu, mazio je toplom vodom, kapi, koje su željele pasti s njezine noge, pretvarale su se u crvenkast, razvodnjeni tok, sve dok ona nije pojela okrajak.

*

Kada je Ruth stala pred grob, bilo joj je neobično lako baciti u nj zemlju. Ružine latice bile su nježne. Ostala je na trenutak stajati, kao i drugi prije nje, i gledala je na nadgrobnoj ploči imena bake i strica prije negoli se ubrzana koraka udaljila i stala podalje ostalih leđima okrenuta prema njoj nepoznatom grobu. Sada nepotrebni dimnjaci tvornice

porculana, koje je vidjela u daljini i koji su stršali i iza najvećih stabala, činili su joj se sukladni tišini groblja.

Nekoliko godina prije nego što se baka preselila sa sela u starački dom u malome gradu, Ruth je za jednog posjeta u bakinoj kući srela Uwea i njegova sina i čula ih kako se svađaju je li za područje dobro ili loše što iz tih tornjeva više ne vijori dim. Baka je za to vrijeme šutjela i prala suđe, a Ruth je vidjela ne samo da su joj kretnje krpom bile sporije nego inače, već i da je tanjure, šalice i tanjuriće odlagala tako pažljivo kao da su male životinje čiji život nije htjela ugroziti.

Nakon bakina pogreba Ruth je prvi puta nakon nekoliko godina ponovo razgovarala s Uweom. Bliski rođaci našli su se pred svijetložutim nizom novogradnji, ostali neko vrijeme pred ulazom očišćenom od snijega te se napokon popeli na četvrti kat. Ruth je promatrala mali uredni trosobni stan, u kojemu su živjeli Luise i Uwe, porculanske figure iza staklenih vrata ormara, druge koje su stajale na prozoru i čije je brisanje prašine zasigurno bilo mukotrпно. Bio je tu zato glatki kožnati naslonjač i nenakićen drveni stol i kuhinja bez vrata koja se nastavljala na dnevni boravak. Ruth nije vidjela bakinu fotografiju.

Ožalošćeni su se rasporedili na sofi i oko stola, Luise je donijela kolač, nalila kavu i dok je Ruth jela i pila gledala je preko u dolinu, u osnježene grane i dugačku, kvadratnu zgradu s pripadajućim dimnjacima, napuštenu tvornicu porculana. Gusto načičkani prozori tvornice izgledali su neoštećeno, samo su na svijetloj žbuki bili tragovi grafita i Ruth se pitala tko je u ovom gradiću, u kojemu gotovo nije bilo mladih, išpricao zidove.

Uwe i Luise radili su u tvornici, a samo je ona ovladala tehnikama – okretanje, lijevanje, prešanje, paljenje i glaziranje – dok je Uwe radio u upravi.

Netko je zazveckao šalicom za kavu, nastao je zvonki ton slomljenog porculana, znak života mrtvoga mjesta. Ruth je kažiprstom prelazila preko crteža na tanjuriću, plavi cvjetići, blijedi, jednostavni i svi nalik. Na šalici isti uzorak.

Čula je Uwea kako govori da je na bolovanju i da Luise mora preuzeti njegovu smjenu u novoj tvrtci. Sjedio je leđima okrenut kuhinji, u kojoj je bila Luise, kosa mu je bila svijetlosiva, koža na rukama ispucana, a na licu borbeni izraz.

Baka je uvijek bila razumna, čak i kada su joj predložili da ode u starački dom. Razumna i jaka – ipak je bio sretan što joj nitko nije rekao za njegov rak crijeva.

Nije govorio ni posramljeno ni preozbiljno nego kao muškarac koji je naučio primjereno govoriti o svojim problemima. Ruth ga je slušala i kimala glavom i odjednom joj se učinilo jednostavnim, gledajući u Luiseina jaka leđa, pitati za pojedinosti predviđene terapije. Devet kemoterapija s razmakom od dva tjedna. To je zvučalo tako smorazumljivo kao da govori o sudu, koji je sutra u vrijeme ručka, ili o planovima za ljetovanje.

“Pitat ću Steffena da mi navečer pomogne”, rekla je Luise.

“Kakva je to tvrtka?”, upitala je Ruth.

“Kompjutorski dijelovi”, odgovori Luise. Nakon nekog vremena doda:

“Poslije idu Amerikancima. Zgrada je u susjednom mjestu. Sitne dijelove dobivamo otamo, sklapamo ih i šaljemo preko oceana. Svakih pola godine dobivamo posebnu ponudu za novi kompjutor.”

“A gdje ti živi sin?”, upita Ruth strica.

“Pokraj firme”, odgovori Luise, “ali nema posla.”

Uwe reče: “Dijelove je mogla sklapati i mama bez obzora što je bila skoro slijepa.”

Ruth je ustala kako bi s Luise pospremila suđe, pogled joj se zaustavio na ocu, koji je šutke promatrao brata.

*

Ritual je završen, pogrebници su počeli u istome ritmu zatrpavati grob. Oklijevajući Ruth se vratila do ostalih i ostala stajati pokraj Freda i oca. Ožalošćeni su hodali prema kapiji; kako nije bilo službenog rastanka neki od njih su nervozno i neodlučno gledali oko sebe. Luise je stajala uz grob i gledala dolje, gdje je zemlja sve više prekrivala ružine latice.

Bez dogovora Ruth, Fred i njihov otac krenuli su. Ruth se činilo kao da je krajolik zaštitnički i neutješno okružuje. Primijetila je kako stabla još uvijek gusto rastu i da boje njihovih debla, za razliku od nekada, kada je bila dijete, iz daljine izgledaju nepromijenjene.

Na izlazu s groblja otac je rekao da je zadnjih tjedana često telefonirao s Luise.

Kemoterapija je počela malo poslije bakina sprovoda, nastavio je prigušenim glasom. Luise je redovito vozila Uwea u bolnicu u susjednom većem gradu, prvome iza nekadašnje granice. Svaki bi se put vraćao sve iscrpljeniji. Tek što bi se malo odmorio,

opet su odlazili po novu dozu. Nakon četvrtog trodnevnog boravka iznenada je dobio temperaturu, vrtjelo mu se, morao se ispružiti na stražnjem sjedalu, i kada su bili nadomak kuće, rekao je ženi: “Odvezi me natrag, moram razgovarati s liječnicom.” Luise je odmah okrenula, Uwe nije mogao spavati jer je gorio od temperature; glava mu je bila crvena, samo je oko usta bio blijed.

Teturajući je izašao iz auta pred bolnicom. Nekoliko minuta prije kraja konzultacija Luise ga je odvela u sobu onkologinje, pokucala na vrata na što je liječnica glasno odgovorila “Da, molim”. Luise je gurnula muža u sobu, liječnica je kratko podignula glavu i istim tonom upitala: “Nešto ste zaboravili?” Da ga Luise nije držala, Uwe bi se bio srušio. Bez riječi odvela ga je do ležaljke i pomogla mu da legne sa savijenim nogama.

Istovremeno kad i liječnica pogledala je Uweine cipele kako bi se uvjerila da su čiste, rekao je otac.

Zatim je vidjela kako liječnica pogledava na sat i osuđujuće kima glavom. Uwe je isprekidano disao. Vrlo se loše osjećao, jedva je dolazio do zraka, i sama vidi, procijedio je. I dok je Luise po tisućiti put gledala u bezbrojna priznanja na zidovima i ormaru, liječnica je rekla da je takvo stanje nakon kemoterapije sasvim normalno. “Mislite na budućnost, nemojte se prepustiti, morate razviti pozitivniji stav.”

Da se Uwe u tom trenutku mogao nasmijati, mislio je moj otac, bio bi to sigurno učinio jer takav način izražavanja bio mu je, nakon toliko godina u DDR-u sigurno poznat. Liječnica je predala Luise uputnicu za pulmologa, a kako se temperatura ni sljedećeg dana nije spustila, otišli su do specijaliste čija se ordinacija nalazila nedaleko od njihove kuće. Temeljno je pregledao pluća i zaključio da nema metastaza. “Budite srteni”, rekao je s blagim osmijehom, “i pričekajte jednostavno nekoliko dana.”

Svibanj je počeo i kada su se u podne vratili, nad travom je od topline treperio zrak. Premda se tresao, Uwe je pogledom prešao preko šarenih livada i rubova šume oko njih i začuđeno rekao: “Kada fantom ode, idemo na putovanje, može?”

Luise je odgovorila: “U Italiju ili Maroko ili u Alpe ako želiš pješačiti.”

Sjećala se dana kada je zajedno s Uweom posjetila baku u njezinom selu kako bi joj pokazali laptop kupljen na popustu. Uwe je nakon pozdrava položio računalo na kuhinjski stol, odmah ga pokrenuo i brzo i spretno klikao na točkice sve dok se nisu

pojavile slike preko slika i napokon ponuda za putovanja, nekoliko planinskih vrhova, bistro, svijetlo jezero, sniježni vrhovi pa crvenkasti tornjevi, bijeli pijesak.

S cjepanicama pod rukom, na putu do tavana, baka je tresla glavom i rekla: “Što ćeš tamo, dječaće!”

I kao da iznenada razumije majku, Uwe je glavom pokazao u smjeru šuma i rekao: “Ali prvo ćemo ponovo ići šetati.”

Očev glas zvučao je slomljeno. Uwe nije više išao kod onkologinje i tako ga je Luise na kraju odvela ravno u bolnicu u gradu gdje su mu dijagnosticirali upalu pluća.

Liječnici su mu dali antibiotik. Pa drugi. Pa treći. Pa četvrti. Hroptao je i šutjeo. Sve je rjeđe otvarao oči.

Krv mu je tekla cjevčicama, a na mjestima uboda stvorile su se ljubičaste mrlje. Liječnici su tražili uzročnik. U međuvremenu su mu prepisali peti antibiotik.

Vani je bilo toplo i prozračno, u bolnici vruće i zagušljivo. Luise je ponekad bilo mučno kada bi ušla, a kada je Uwe dobio jednokrevetnu sobu bilo joj je lakše jer ju je okruživao samo njegov miris. Svibanjske livade i visoka stabla, benzinska crpka, stambeni blokovi s glatkim pročeljima, zemljani putevi i popločane ulice maloga grada smanjili su se dok se smještala uz njega, a istovremeno kiselkast i slatkast, ljudski, tjelesni miris kao da je postupno nestajao iz sobe.

Uwe se više ne mora seliti na intenzivnu njegu, tiho i oštro rekla je nekoliko dana poslije na telefon. Tada je on, rekao je otac, skočio sa stolice uz telefon, kako bi svladao paralizu koja je prijetila da ga obuzme. Odmah je krenuo i pola sata prije Uweine smrti stigao u bolnicu.

Bili su zadnji na izlazu iz groblja, pogrebni su prolazili pokraj njih, onaj krupni prije svih, neravnomjernim, nezgrapnim korakom, ostali su ga slijedili, mršavi mladić koji je kratko podigao glavu i šutke im kimnuo. Uzvratili su pozdrav, upravo kada je otac završio priču.

Ruth bi bila rado rekla nešto Fredu. Osjećala je njegovo tijelo uz svoje i mislila na jedno od zajedničkih putovanja, na neumorne dane u Marseilleu. Premoreni su posrtali uličicama u kojima se širio miris ribe, jeli kuskus i ratatouille, miješali se s ljudima,

uvijek u potrazi za novim dojmovima, kao da im je ostalo još malo vremena za život. Noću bi odlazili na more, bacali se na valove pa s mokrim tijelima u pijesak. Zadnje večeri Ruth je, nakon što je otpila dugi gutljaja vina iz boce pa legla na leđa, rekla: “Dok gledam na trenutak nebo imam osjećaj da se zvijezde kreću.” I nakon kratke tišine, za koje su se čuli samo automobili u daljini i šum valova, koji je nadolazio u pravilnim razmacima pa se iznenada gubio, Fred je odlučnim glasom rekao: “Pa to i rade.”

“Sada idem natrag”, rekla je Ruth.

“Otpratit ću te do kolodvora”, odgovorio joj je smjesta otac.

Otišli su s groblja i došli na ulicu koja je uz benzinsku crpku vodila do kolodvora. Budući da nije bilo nogostupa, Fred i Ruth hodali su uz rub stisnuti jedno uz drugo, za njima brzi očevi koraci.

“Tamo gdje živim sasvim je drugačije nego u Marseilleu”, rekla je Ruth iznenada i tražila jeku u Fredovim očima. Pogledali su bez smijeha.

“Nikada nisam shvatio zašto si otišla onamo”, rekao je Fred i malo nakrivio usta. ”Na Zapad.” Na zadnju riječ malo je povisio glas pa ga na drugom slogu ponovo spustio. Ruth se okrenula prema Fredu i pružila mu neodlučno ruku.

“Neću umrijeti ondje”, rekla je.

Fred je ostao stajati, objema rukama ju je uhvatio za podlaktice i čvrsto ih stisnuo da je Ruth osjetila sličan bol kao nekada kada bi joj u svađi savio i držao ruke iza leđa, a ona se nije mogla braniti.

Dugo ju je gledao. Uzvratila mu je pogled. Ruke su mu se spustile uz njezine, tople, grube ruke, koje nisu puštale njezine nego su ih obgrlile bez pritiska; već je tada Fred često znao izgristi nokte. Ruth je počela milovati njegove ruke, pa ih je obavila, osjećala je kosti, zarinula je jagodice u mekane dijelove dlana; zatim je odvratila pogled.

Otac je nastavio hodati, nije se okrenuo, njegovi su se obrisi smanjivali uz rub ceste.

“Brinut ću se o njemu”, rekao je Fred.